

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.34>

ПОНЯТТЯ СТРОКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ошедша А.Д.,

*аспірантка відділу дослідження проблем
кримінального процесу та судустрою
Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0009-0003-6464-5350*

Ошедша А.Д. Поняття строків у кримінальному досудовому провадженні.

Стаття присвячена дослідженню поняття строків у кримінальному досудовому провадженні. Звернуто увагу, що проблематика визначення строків на досудовій стадії кримінального провадження залишається недостатньо розробленою, створюючи передумови для неоднозначного тлумачення їхнього змісту. Наголошено, що формулювання будь-якого визначення є неможливим без виокремлення та обґрунтування його істотних ознак. Вказано, що строки у кримінальному досудовому провадженні є комплексною правовою категорією, що відображає не лише часовий вимір процесуальної діяльності. Доведено, що строкам притаманна нормативна зумовленість, адже вони встановлюються нормами кримінального процесуального законодавства та процесуальними рішеннями уповноважених суб'єктів досудового етапу кримінального провадження, а також можуть впливати з домовленостей сторін у межах угод про примирення та визнання винуватості. Обґрунтовано, що належне правове регулювання строків є необхідною умовою забезпечення верховенства права, процесуальної економії та реалізації засади розумності строків у кримінальному судочинстві. Констатовано, що строки мають імперативний характер, проте їх дотримання здійснюється з урахуванням правил диспозитивності, що забезпечує баланс між правовою визначеністю та гнучкістю правозастосування. Наголошено, що строки у досудовому кримінальному провадженні можуть виражатися як у «жорсткій» (конкретній), так і «гнучкій» (оціночній) формі. Обґрунтовано, що строки у кримінальному досудовому провадженні виконують не лише регулюючу, а й гарантійну функції, виступаючи ключовим елементом механізму захисту фундаментальних прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Зазначено, що жорсткі строки забезпечують стабільність і передбачуваність процесу, тоді як гнучкі, зокрема розумні строки, забезпечують ефективність розслідування. Обґрунтовано, що вирішальною ознакою строків у досудовому кримінальному провадженні є забезпечення ефективності кримінального досудового провадження, а також гарантування прав, свобод і законних інтересів особи. Підсумовано, що поняття «строки у кримінальному досудовому провадженні» має відображати всю сукупність притаманних їм істотних ознак.

Ключові слова: досудове розслідування, ефективність кримінального досудового провадження, кримінальне провадження, права людини, процесуальні строки, розумні строки.

Oshedsha A.D. The concept of terms in criminal pre-trial proceedings.

The article is devoted to the study of the concept of time limits in criminal pre-trial proceedings. Attention is drawn to the fact that the issue of determining time limits at the pre-trial stage of criminal proceedings remains insufficiently developed, creating conditions for ambiguous interpretation of their content. It is emphasized that it is impossible to formulate any definition without identifying and substantiating its essential features. It is noted that time limits in criminal pre-trial proceedings are a complex legal category that reflects not only the time dimension of procedural activity. It is proven that time limits are inherently normative, as they are established by the norms of criminal procedural law and procedural decisions of authorized entities at the pre-trial stage of criminal proceedings, and may also result from agreements between the parties within the framework of reconciliation and guilty plea agreements. It has been substantiated that proper legal regulation of time limits is a necessary condition for ensuring the rule of law, procedural economy, and the implementation of the principle of reasonable time limits in criminal proceedings. It is stated that time limits are mandatory in nature, but their observance is carried out taking into account the rules of disposability, which ensures a balance between legal certainty and flexibility in the application of the law. It is emphasized that time limits in pre-trial criminal proceedings can be expressed in both «rigid» (specific) and «flexible» (assessment) forms. It is argued that deadlines in pre-trial criminal proceedings perform not only a regulatory but also a guarantee function, acting as a key element of the mechanism for protecting the fundamental

rights, freedoms, and legitimate interests of participants in criminal proceedings. It is noted that strict time limits ensure the stability and predictability of the process, while flexible, in particular reasonable, time limits ensure the effectiveness of the investigation. It is argued that the decisive feature of time limits in pre-trial criminal proceedings is to ensure the effectiveness of criminal pre-trial proceedings, as well as to guarantee the rights, freedoms, and legitimate interests of individuals. It is concluded that the concept of «time limits in criminal pre-trial proceedings» should reflect all of their essential features.

Key words: pre-trial investigation, effectiveness of criminal pre-trial proceedings, criminal proceedings, human rights, procedural terms, reasonable terms.

Постановка проблеми. Попри те, що проблематику процесуальних строків у кримінальному судочинстві достатньо повно висвітлено в межах багатьох сучасних досліджень, питання тлумачення строків саме у кримінальному досудовому провадженні розкрито доволі фрагментарно. Відсутність єдиного підходу до розуміння строків на етапі досудового провадження значно ускладнює вироблення дієвого механізму їх дотримання, що негативно впливає як на ефективність досудового слідства, так і на реалізацію прав, свобод і законних інтересів людини. Хоча норми кримінального процесуального закону регламентують порядок обчислення та поновлення процесуальних строків, але вони не відображають сукупності тих ознак, притаманних для термінів (моментів) часу в досудовому кримінальному провадженні. Внаслідок цього виникає поверхове розуміння досліджуваного поняття, оскільки такі строки здебільшого сприймаються як технічний вимір тривалості часу, а не як інструмент належного виконання завдань кримінального провадження.

Метою дослідження. Метою статті є розкриття змісту поняття «строки у кримінальному досудовому провадженні» шляхом виокремлення сукупності їх ознак. Для досягнення поставленої мети передбачається здійснення аналізу доктринальних положень щодо процесуальних строків, з'ясування їх правової природи та функціонального призначення з огляду на гарантії дотримання прав, свобод і законних інтересів людини.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика правового регулювання кримінальних процесуальних строків привертала увагу багатьох вітчизняних учених, серед яких варто відзначити В.Д. Басай, І.В. Гловюк, В.М. Кушнерьов, В.О. Лагута, Л.М. Лобойко, Т.О. Лоскутов, Г. Остафійчук, А. Пахлевандзе, Н.З. Рогатинська, С.Б. Фомін, О.Г. Шило та інших. Здебільшого наукові розробки зосереджені на дослідженні розумних строків кримінального провадження як одного з головних критеріїв досягнення його ефективності. Проте питання визначення сутності строків у досудовому кримінальному провадженні має недостатній ступінь наукового опрацювання. Таким чином, проблема тлумачення строків у досудовому кримінальному провадженні зумовлює потребу здійснення подальших наукових пошуків у наміченому напрямі, спрямованих на розкриття змісту досліджуваного поняття через виокремлення його ключових ознак.

Виклад основного матеріалу. Значення процесуальних строків у кримінальному судочинстві складно переоцінити, особливо на етапі досудового розслідування, коли особа піддається найбільшим ризикам обмеження прав, свобод і законних інтересів у зв'язку з проведенням слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій. У зв'язку з цим належне нормативне регулювання встановлення, обчислення та дотримання процесуальних строків є ключовим критерієм забезпечення ефективності кримінального провадження, інструментом запобігання свавіллю з боку сторони обвинувачення і дієвим засобом реалізації засади розумності строків. Однак, попри чисельні наукові напрацювання щодо призначення процесуальних строків у кримінальному судочинстві, осторонь залишаються питання, пов'язані з розумінням строків на досудовому етапі кримінального провадження, де часовий чинник безпосередньо впливає на реалізацію прав людини.

Водночас, як слушно зауважує О.Р. Дашковська, будь-яка дефініція має ґрунтуватись не лише на формальному перерахуванні загальних характеристик поняття, а на виведенні його найбільш істотних і відрізняючих ознак, які відображають внутрішній зміст і функціональне призначення, розкривають реальну природу досліджуваного поняття [1, с. 17]. Крім того, у межах наукової дискусії необхідно заважати й на семантичний аспект, оскільки мовне вираження термінів і понять є ключем до розуміння особливостей їх предметної сторони [2, с. 54-55]. Враховуючи зазначене, справедливою вбачається думка О. М. Дуфенюка, що кожна наукова розвідка, здійснювана у царині критичного осмислення юридичної термінології є цілком виправданою та актуальною [3, с. 172].

У тлумачних словниках строк переважно розглядається доволі широко – як відрізок часу в цілому [4, с. 1404]. Хоча в деяких випадках зустрічається більш розгорнуте тлумачення, а саме строк як межа чи проміжок часу, визначений для виконання чогось, здійснення певних дій або настання події [5, с. 261; 6, с. 340]. Таке розуміння частково відображає правову природу цього поняття, адже воно передбачає не лише визначеність у часі, але й спрямування на досягнення конкретної

правової мети протягом певних встановлених меж. Тож не дарма деякі науковці стверджують, що у кримінальному процесуальному вимірі поняття строків «пронизує» всю систему кримінального судочинства [7, с. 185]. Це пояснюється тим, що строки виступають інструментом упорядкування процесуальної діяльності, забезпечують її послідовність, передбачуваність і контрольованість, а, отже, гарантують дотримання загальних засад кримінального провадження.

Однак, з огляду на завдання кримінального провадження, розглядати строки виключно як хронологічний облік часу неможливо. Їх призначення полягає не у фіксації тривалості процесу, а у забезпеченні швидкого, повного й об'єктивного досудового розслідування та судового розгляду. Разом з тим строки покликані гарантувати реалізацію прав і законних інтересів усіх учасників процесу [8, с. 210]. Саме через це виникає потреба у виокремленні істотних (сутнісних) ознак строків у досудовому кримінальному провадженні, які дозволяють розкрити їх внутрішню природу та функціональне призначення як інструменту, що визначає темп і ритм досудової діяльності, запобігає свавіллю сторони обвинувачення та гарантує належну реалізацію прав учасників кримінального провадження. Зокрема варто виокремити такі ознаки як:

1. Встановлюються нормами кримінального процесуального законодавства.

Першою сутнісною ознакою строків у кримінальному досудовому провадженні є те, що вони встановлюються безпосередньо нормами кримінального процесуального законодавства, в межах якого передбачено низку положень, які прямо визначають поняття (ст. 113 КПК України), порядок установлення (ст. 114 КПК України), обчислення (ст. 115 КПК України), додержання (ст. 116 КПК України), поновлення процесуальних строків (ст. 117 КПК України) тощо. Нормативна зумовленість процесуальних строків також відображена в низці наукових напрацювань, в яких процесуальні строки головним чином розглядають як передбачені законом або встановлені на його підставі уповноваженим суб'єктом проміжки часу [9, с. 44]. Також важливим є те, що процесуальні строки закріплено відносно всіх стадій кримінального судочинства, визначаючи у межах кожної із них передбачену тривалість і порядок провадження процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень [10, с. 205]. Крім того, як слушно зазначає С.О. Заїка, строки є складовим елементом процесуальної форми, без яких неможливо забезпечити впорядкованість, послідовність і контрольованість процесуальних процедур на жодній стадії [11, с. 13]. Таким чином, нормативне походження строків у досудовому кримінальному провадженні є безсумнівним, що забезпечує їх обов'язковість, виключає можливість довільного тлумачення, а також гарантує, що реалізація владних повноважень суб'єктів досудового етапу кримінального процесу відбуватиметься відповідно до визначених законом часових меж.

2. Встановлюються процесуальними рішеннями суб'єктів досудового етапу кримінального процесу.

Наступною істотною ознакою строків у кримінальному досудовому провадженні є те, що вони встановлюються процесуальними рішеннями суб'єктів досудового етапу кримінального процесу (дізнавачем, слідчим, прокурором, слідчим суддею). На відміну від строків, безпосередньо визначених нормами кримінального процесуального закону, строки, визначені процесуальними рішеннями, мають індивідуалізований характер і стосуються конкретних правовідносин, що виникають на досудовій стадії кримінального провадження. Ця ознака також має своє нормативне підґрунтя, зокрема положення ст. 114 КПК України передбачають можливість встановлення процесуальних строків рішеннями уповноважених суб'єктів, коли норми закону не містять конкретних вказівок на чітко визначений проміжок часу, необхідного для виконання тієї чи іншої дії.

На відміну від першої ознаки, коли строк є наперед визначеним, встановлення строку процесуальними рішеннями суб'єктів досудового етапу кримінального процесу, як зазначає В.Д. Басай, відбувається у тих випадках, коли в нормах кримінального процесуального закону або відсутні вказівки на наявність конкретного строку прийняття процесуальних рішень та вчинення процесуальних дій, або передбачено наявність граничних строків [12, с. 276]. З одного боку, законом зафіксовано конкретні та граничні строки, а, з іншого – законом делеговано суб'єктам кримінального процесу право встановлювати строки для забезпечення процесуальної ефективності. Разом із тим, строки, незалежно від способу встановлення, мають однакове юридичне значення, тобто є обов'язковими для виконання всіма учасниками кримінального провадження. Їх дотримання забезпечує належну реалізацію процесуальних прав сторін, запобігає затягуванню розслідування та сприяє досягненню завдань кримінального провадження [12, с. 277]. Такий підхід дозволяє адаптувати процесуальну діяльність суб'єктів досудового етапу кримінального процесу відповідно до конкретних обставин, зберігаючи при цьому відповідність загальним засадам кримінального провадження.

3. Впливають з домовленостей сторін кримінального провадження.

Також важливо зауважити, що строки у кримінальному досудовому провадженні можуть впливати з домовленостей сторін кримінального провадження. Такий підхід пов'язаний із диспозитив-

ною природою кримінального процесу та реалізацією сторонами своїх процесуальних прав шляхом узгодження порядку і тривалості окремих стадій провадження. На думку С. Б. Фоміна, процесуальні строки визначають проміжки часу для реалізації суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків, а тому будь-який процесуальний строк окреслює часові межі існування відповідних правовідносин. Тобто за допомогою процесуального строку існує можливість як скорочувати, так і збільшувати тривалість певних процесуальних відносин, залежно від домовленості сторін і процесуальної мети, яку вони переслідують [13, с. 29].

Практичне втілення цієї ознаки відбувається через інститут угоди про примирення та угоди про визнання винуватості (ст. 468 КПК України), які дозволяють сторонам автономно визначити подальший хід досудового розслідування, тим самим безпосередньо впливаючи на строк його тривалості. Зокрема угода про примирення є дієвим інструментом врегулювання конфлікту сторонами шляхом добровільного досягнення домовленості щодо усунення наслідків вчиненого кримінального правопорушення [14, с. 291]. Укладення угоди про примирення усуває потребу в подальшому розслідуванні, що фактично скорочує строк досудового провадження та сприяє досягненню мети кримінального судочинства без надмірного процесуального навантаження. Подібним чином вплинути на строки у кримінальному досудовому провадженні дозволяє угода про визнання винуватості. Вона укладається добровільно між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим за умови повного визнання особою своєї вини, а домовленість сторін стосується виключно виду та розміру покарання. Після досягнення згоди провадження невідкладно передається до суду, що забезпечує оперативність та скорочує часові межі досудового слідства [15, с. 192]. Як наслідок, укладення угоди про визнання вини сприяє процесуальній економії, знижує навантаження на систему судових і правоохоронних органів, а також значно пришвидшує перебіг досудового розслідування кримінальних правопорушень [16, с. 126]. У зазначених випадках сторони, користуючись правилами диспозитивності та реалізуючи свої процесуальні права, самостійно визначають часові межі тривалості досудового розслідування, впливаючи на його скорочення та перехід до наступної стадії кримінального процесу. Подібні домовленості є проявом вільного волевиявлення учасників процесу, що забезпечує своєчасність розгляду справи упродовж розумного строку.

4. Є обов'язковими для дотримання з урахуванням правила диспозитивності учасниками кримінальних процесуальних відносин.

Не менш важливою ознакою строків у кримінальному досудовому провадженні є їх обов'язковість для дотримання усіма учасниками кримінальних процесуальних відносин з урахуванням правила диспозитивності. Законодавче вираження цієї ознаки відображено у ст. 26 КПК України, яка регламентує диспозитивність в системі засад кримінального судочинства, відповідно до положень якої, сторони кримінального провадження є самостійними у здійсненні своїх процесуальних прав і обов'язків.

З одного боку, строкам властивий імперативний характер, оскільки їх дотримання є обов'язковим, але з іншого, вони не позбавлені диспозитивного змісту, тому що сторони кримінального провадження, з урахуванням наданих їм законом повноважень, можуть реалізовувати процесуальні права у межах визначених строків на власний розсуд. Визначаючи межі процесуальних строків, кримінальним процесуальним законом встановлено максимальну тривалість проміжків часу, у межах яких учасники кримінальних процесуальних відносин зобов'язані (або мають право) прийняти процесуальне рішення чи вчинити процесуальні дії. Проте мінімальна тривалість процесуального строку не обмежується законодавчо. Обсяг необхідного часу в кожному конкретному випадку залежить від низки факторів, зокрема складності кримінального провадження, характеру процесуальної дії, кількості учасників та інших обставин [12, с. 279]. Максимальна межа строку гарантує дотримання прав учасників кримінального провадження та запобігає його затягуванню, тоді як відсутність фіксованої мінімальної межі сприяє реалізації диспозитивності й процесуальної самостійності сторін, адаптуючи перебіг досудового розслідування до конкретних обставин справи. При цьому, як слушно зауважує М. М. Почтовий, диспозитивність проявляється не лише в діяльності сторони захисту, а й у діяльності органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді [17, с. 218]. Водночас диспозитивність у діяльності сторони обвинувачення не передбачає довільності тлумачення строків і не виступає протилежністю їх обов'язковості, а навпаки, створює необхідні умови для забезпечення рівноваги між нормативною визначеністю та гнучкістю правозастосування. Хоча встановлені строки не можуть перевищувати граничні межі, визначені кримінальним процесуальним законом, вони повинні бути достатніми для своєчасного вчинення процесуальних дій або прийняття процесуальних рішень, не перешкоджаючи при цьому реалізації права особи на захист [18, с. 132]. Саме завдяки можливості визначати строки у конкретних ситуаціях суб'єкти досудового етапу кримінального процесу реалізують свою процесуальну самостійність. Наприклад, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 283 КПК України прокурор зобов'язаний після повідомлення особи про

підозру у найкоротший строк звернутися до суду з обвинувальним актом, але, з урахуванням тактичних міркувань та обставин конкретного кримінального провадження, ця дія може бути вчинена раніше, ніж настання максимального строку тривалості досудового розслідування, встановленого п. 4 ч. 4 ст. 219 КПК України (два місяці з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину).

5. Виражаються у «жорсткій» (конкретній) чи «гнучкій» (оціночній) формі.

Іншою ознакою строків у кримінальному досудовому провадженні є те, що вони можуть бути виражені як у «жорсткій» (конкретній), так і «гнучкій» (оціночній) формі, що відображає різний ступінь нормативної визначеності часових меж процесуальної діяльності. Варто погодитись з думкою деяких науковців, що на стадії досудового розслідування переважно діють жорсткі строки, які мають передбачений законом часовий вимір. Установлення жорстких строків визнається найбільш дієвим способом забезпечення своєчасності процесуальних дій та досягнення завдань кримінального провадження [8, с. 210]. Такі строки передбачені, наприклад, у положеннях ст. 219 КПК України, які регламентують тривалість досудового розслідування. Наявність конкретних часових меж дисциплінує учасників кримінального провадження, стимулює їх до належного виконання своїх обов'язків. І навпаки, порушення передбачених законом строків веде до істотного зниження ефективності діяльності суб'єктів досудового етапу кримінального процесу, породжує надмірне затягування досудового розслідування, ускладнює реалізацію права на справедливий судовий розгляд у розумний строк і фактично залишає особу в стані правової невизначеності [11, с. 56].

Водночас гнучкі (оціночні) строки не мають чіткої кількісної визначеності та залежать від обставин кримінального провадження. З одного боку, гнучкі (оціночні) строки покликані компенсувати недосконалість жорстких строків, а з іншого боку, вони слугують гарантією захисту прав особи в ситуаціях, коли закон не містить чітко визначених часових меж. Найяскравішим прикладом є розумні строки кримінального провадження (ст. 28 КПК України), критерії для визначення тривалості якого мають оціночний зміст, що залежить від складності справи, поведінки сторін, дій органів досудового розслідування та низки інших обставин, що виникають у конкретному кримінальному провадженні [19, с. 270]. Хоча розумний строк може бути максимально стислим, але він є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій і достатнім для виконання завдань кримінального провадження [20, с. 12; 21, с. 148]. Гнучкий, оціночний характер розумних строків дозволяє суб'єктам кримінального процесу, керуючись вимогами добросовісності та здорового глузду, здійснювати процесуальну діяльність щодо розслідування обставин учинення кримінального правопорушення найбільш ефективно [22, с. 353].

Окрім розумних строків, типовим проявами гнучких строків у кримінальному процесуальному законодавстві є ті, що виражені словами «негайно» або «невідкладно». Як правило вони встановлюються, коли в інтересах кримінального судочинства, а також з потреби гарантувати права, свободи та законні інтереси осіб, залучених до процесу, необхідна гранична швидкість проведення окремих процесуальних дій або їх безперервність. Таке формулювання підкреслює високу інтенсивність процесуальної дії, необхідність її здійснення у максимально короткий строк [13, с. 31]. Наприклад, вимога «негайного» повідомлення затриманій особі підстави затримання (ч. 4 ст. 208 КПК України), «невідкладного» внесення відомостей до ЄРДР після отримання заяви про вчинене кримінальне правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України), «невідкладного» виконання ухвали слідчого судді щодо застосування запобіжного заходу після її оголошення (ст. 205 КПК України).

Враховуючи зазначене, жорсткі (конкретні) строки забезпечують стабільність і правову визначеність, а гнучкі (оціночні) – адаптивність та ефективність досудового слідства. Їхнє поєднання дозволяє оптимізувати досудове розслідування, дотримуючись при цьому прав, свобод і законних інтересів людини.

6. Спрямовуються на забезпечення ефективності кримінального досудового провадження.

Узагальнюючою ознакою строків у кримінальному досудовому провадженні є те, що вони спрямовуються на забезпечення ефективності кримінального судочинства. Саме процесуальні строки виступають необхідним організаційним інструментом, який визначає темп і ритм процесуальної діяльності, забезпечує її послідовність, упорядкованість і результативність. Завдяки строкам досудове розслідування набуває передбачуваності, а кожен учасник кримінального провадження має реальні часові орієнтири для здійснення своїх прав і виконання обов'язків. Внаслідок цього процесуальні строки є засобом досягнення оперативності та ефективності розслідування кримінальних правопорушень, а також подальшого судового розгляду справи [23, с. 262].

Нормативне регулювання строків дозволяє оптимізувати навантаження на органи досудового розслідування, сприяти своєчасності ухвалення рішень, а також стимулювати учасників кримінального провадження до сумлінного виконання процесуальних обов'язків. На думку деяких вчених, строки чинять дисциплінуючий вплив на учасників процесу та виступають гарантією дотри-

мання прав і свобод особи, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування [24, с. 173]. Хоча строки й обмежують час для ухвалення процесуальних рішень або вчинення процесуальних дій, проте ці обмеження є необхідним підґрунтям для доцільної організації процесуальної діяльності, забезпечення її своєчасності та ефективності. Крім того, строки у досудовому кримінальному провадженні сприяють дотриманню вимог ЄСПЛ щодо здійснення розслідування зі зразковою сумлінністю, швидкістю та оперативністю [20, с. 14]. При цьому важливо зважати, що з урахуванням змісту інших ознак строків у досудовому кримінальному провадженні, вони у своїй сукупності безпосередньо впливають на досягнення ефективності кримінального досудового провадження, оскільки дозволяють діяти в межах розумного строку, впливати на їх тривалість через домовленість сторін, при цьому залишатися обов'язковими для дотримання з урахуванням правила диспозитивності учасниками кримінальних процесуальних відносин.

7. Спрямовуються на гарантування прав, свобод і законних інтересів людини.

Вирішальною ознакою процесуальних строків у кримінальному досудовому провадженні є їхня спрямованість на гарантування прав, свобод і законних інтересів людини. Саме ця властивість проявляє правозахисний зміст строків, які не лише впорядковують діяльність органів досудового розслідування, а й забезпечують дотримання принципу верховенства права, виступаючи в ролі своєрідного бар'єру від свавілля суб'єктів досудового етапу кримінального процесу. Тому вчені цілком справедливо розглядають строки саме як різновид процесуальних гарантій, що полягають в обмеженні часу для здійснення певних процесуальних дій, від яких прямо залежить реалізація прав людини [25, с. 64; 26, с. 188]. Типовими прикладами строків, які безпосередньо реалізують гарантійну функцію є граничні терміни затримання особи, застосування домашнього арешту, тримання під вартою, а також строки проведення процесуальних дій, зокрема слідчих (розшукових), пов'язаних з обмеженням прав і свобод людини [23, с. 261]. В цьому контексті також варто погодитись з думкою про існування прямого зв'язку між правовою регламентацією процесуальних строків та забезпеченням прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження [27, с. 314].

Показовим прикладом того, що строки у кримінальному досудовому провадженні виконують не лише регулюючу, а й гарантійну функцію, виступаючи ключовим елементом механізму захисту прав людини, є рішення ЄСПЛ «*Merit v. Ukraine*», в якому наголошено, що надмірна тривалість досудового розслідування суперечить вимогам ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оскільки позбавляє особу передбачуваності й ставить її в стан постійної невизначеності щодо результатів кримінального провадження проти неї. Такий стан, за позицією Суду, свідчить про порушення права на справедливий судовий розгляд упродовж розумного строку [28]. Наведене рішення демонструє, що строки у кримінальному досудовому провадженні мають чітке спрямування на захист прав особи та покликані убезпечити її від зловживань або бездіяльності сторони обвинувачення.

Підсумовуючи, варто наголосити, що строки у кримінальному досудовому провадженні набувають характеру комплексної правової категорії. Вироблення правильного розуміння досліджуваного поняття спрямоване на підвищення ефективності досудового кримінального провадження, а також запобігання тривалому кримінальному переслідуванню та іншим порушенням прав, свобод і законних інтересів людини.

Висновки. Строки у кримінальному досудовому провадженні – це встановлені нормами кримінального процесуального законодавства або процесуальними рішеннями суб'єктів досудового етапу кримінального процесу або випливаючи з домовленостей сторін кримінального провадження обов'язкові для дотримання з урахуванням правила диспозитивності учасниками кримінальних процесуальних відносин терміни (моменти) часу, що виражаються у «жорсткій» (конкретній) чи «гнучкій» (оціночній) формі, та спрямовані на забезпечення ефективності кримінального досудового провадження та гарантування прав, свобод і законних інтересів людини.

Ознаки поняття «строки у кримінальному досудовому провадженні»:

- встановлюються нормами кримінального процесуального законодавства;
- встановлюються процесуальними рішеннями суб'єктів досудового етапу кримінального процесу;
- випливають з домовленостей сторін кримінального провадження;
- є обов'язковими для дотримання з урахуванням правила диспозитивності учасниками кримінальних процесуальних відносин;
- виражаються у «жорсткій» (конкретній) чи «гнучкій» (оціночній) формі;
- спрямовуються на забезпечення ефективності кримінального досудового провадження;
- спрямовуються на гарантування прав, свобод і законних інтересів людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дашковська О.Р. Правові дефініції як різновид нормативних приписів. *Вісник Академії правових наук України: збірник наукових праць*. Харків: Право, 2012. № 3 (70). С. 19–23. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3918/1/Dashkovska_16.pdf.
2. Яремко Я. Семантичний аспект природи терміна. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2006. № 559. С. 53–56. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/f23a688a-6120-4603-8190-b61683d-5cc9a/content>.
3. Дуфенюк О.М. Недоліки термінологічного апарату кримінально-правового захисту життя та здоров'я особи. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2009. Вип. 2. С. 171–180. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2246/1/2-2009domtzo.pdf>.
4. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk>.
5. Короткий тлумачний словник української мови / уклад.: Д.Г. Гринчишин, Л.Л. Гумецька, В.Л. Карпова та інші. Київ: Рад. школа, 1978. 296 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Humetska_LL/Korotkyi_tlumachnyi_slovyk_ukrainskoi_movy.pdf.
6. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: АКОНІТ, 1999. Т. 3. 892 с. URL: https://ecatalog.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1964598.
7. Благута Р.І., Гуцуляк Ю.В., Дуфенюк О.М. та ін. Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 774 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1053/1/krum-proc%20pravo.pdf>.
8. Удалова Л.Д., Рожнова В.В., Письменний Д.П. та ін. Кримінальний процес: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 780 с. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/kkrp/2022/krum_protzes_2022_pidr.pdf.
9. Тертишник В.М. Кримінальний процес України: підручник. 7-ме вид., доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2017. 840 с.
10. Басай В.Д. Поняття і види процесуальних строків за КПК України та КПК Російської Федерації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 204–208. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5e646f31-69d4-4fb0-8697-dd293d811cd0/content>.
11. Заїка С.О. Строки у кримінальному процесі України в контексті європейських стандартів: дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2006. 281 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0406U002577>.
12. Басай В.Д. Поняття і види процесуальних строків за КПК України, КПК Російської Федерації і КПК Республіки Білорусь. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2013. Вип. 1 (3). С. 271–280. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2013/26.pdf.
13. Фомін С.Б. Строки у кримінальному судочинстві: поняття, класифікація та функціональне призначення: дис. ... канд. юрид. наук. Харків. 2002. 207 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0403U001055>.
14. Сіроткіна М. Ініціювання укладення угоди про примирення в кримінальному провадженні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 291–296. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.48>.
15. Кубарев І.В., Барган С.С. Закордонний досвід регламентації співпраці підозрюваного зі стороною обвинувачення. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 3 (72). С. 188–195. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-188-195>.
16. Кубарев І.В., Барган С.С. Згода потерпілого на укладення угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 4 (73). С. 125–133. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-73-4-125-133>.
17. Почтовий М.М. Види диспозитивності кримінального судочинства України. *Юридична наука*. 2020. № 4 (106). Том 1. С. 215–221. DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-1.26>.
18. Кадун Ж.А. Поняття процесуальних строків. Значення процесуальних строків у кримінальному провадженні. *Гендерні детермінанти вчинення насильства у сім'ї та правові основи протидії: матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*. 2015. С. 130–135. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b45048bc-1b33-46a3-9481-cab6ff19661d/content> (дата звернення: 07.11.2025).
19. Кушнерьов В.М. Категорія «розумний строк» у кримінальному процесі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 269–273. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.46>.

20. Лоскутов Т.О. Правове регулювання строків досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 11–18. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-79-2-11-18>.
21. Скрыбін О.М. Основні засади розумності строків у кримінальному процесуальному кодексі України. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 3. С. 146–152. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-3.23>.
22. Лоскутов Т.О. Правове регулювання засади розумності у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 350–355. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.54>.
23. Пахлевандзе А. Класифікація кримінально-процесуальних строків. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 260–263. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-9/64>.
24. Оборотов І.Г. Темпоральні грані права: монографія. Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон», 2009. 230 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Oborotov_Ihor/Temporalni_hrani_prava.pdf?PHPSESSID=g741fju5i70jhsK2j749cvnl43 (дата звернення: 07.11.2025).
25. Пахлевандзе А. Поняття та функціональне призначення кримінально-процесуальних строків. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 4. С. 64–66. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/4/18.pdf> (дата звернення: 07.11.2025).
26. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 576 с.
27. Лоскутов Т.О. Кримінальне процесуальне регулювання строків забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 313–315. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3d1ad9e8-164e-4464-b898-271eef8bb8b6/content>.
28. Case of Merit v. Ukraine. № 66561/01. 30.03.2004. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61685%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61685%22]}).